

Felles kamp mot felles trussel

Taler

Erna Solberg

Dato

5 november 2014

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Redegjørelse om norske bidrag til Irak og Afghanistan

1 President,

Jeg takker for denne anledningen til å orientere Stortinget om utviklingen i Irak og Afghanistan, og om norske bidrag til arbeidet med å skape fred og sikkerhet i de to landene.

President,

I sommer rykket ISIL inn i Irak fra Syria. Vi har siden vært vitne til uhyrlige og bestialske handlinger som rammer uskyldige mennesker. Tusener av mennesker er drept i regelrette henrettelser. Ingen folkegruppe eller religiøs retning er spart. Massive overgrep mot barn, kvinner og menn i alle aldre skjer hver dag. ISILs sabler ruller inn i TV-stuer og på sosiale medier verden over. Disse handlingene kan ikke verden akseptere. Som min danske statsministerkollega Helle Thorning-Schmidt sa: «...Vi har dypest sett to muligheter. Enten hjelper vi med at løse kriser der ute i verden. Eller så dukker vi og håper at den ikke rammer oss selv.»

President,

20

Norge kan ikke lukke øynene. Norge må bidra.

ISIL fikk allerede tidlig i 2013 territoriell kontroll over deler av Anbar-provinsen i Irak etter å ha styrket seg gradvis. ISIL kontrollerer eller har innflytelse over 1/3 av Irak og Syrias territorium. Anslagsvis 7-8 millioner mennesker bor i disse områdene. Angrepet på Mosul i juni viste hvor sterke de var blitt, hvilken trussel de utgjør for Irak, regionen og internasjonalt. Det ble klart at irakiske

25

myndigheter ikke selv kunne håndtere den akutte trusselen.

30

ISIL skiller seg fra andre terrorgrupperinger. Deres metoder er så brutale at selv Al Qaida har tatt avstand fra dem. De har klare territorielle ambisjoner, fremstår som selvfinansierende, formidler en sterk ideologisk overbevisning, har betydelig rekrutteringsevne og militær kapasitet. Lederskapet er hovedsakelig irakisk, men gruppen har ifølge enkelte kilder tiltrukket seg fremmedkrigere fra så mange som 90 land.

35

Den sekteriske utviklingen som har preget Irak i lang tid har bidratt til at ISIL har fått fotfeste. Konflikten i Syria har gitt terrororganisasjonen rom til å vokse.

40

ISILs hensynsløse voldsbruk og krigføring er uakseptabel og må stanses. ISIL utgjør en trussel for Irak, for Syria og for regionen, og for vår egen sikkerhet. Vi har et ansvar for å gi vårt bidrag til at verdier og holdninger som terroristene representerer, ikke får spre seg.

45

Kampen mot ISIL handler om kampen mot terror og ekstreme overgrep mot sivile. Innsatsen for å bekjempe ISIL er derfor en felles kamp mot en felles trussel. En felles kamp for å skape trygge liv og menneskeverd.

50

Flere land startet i august innflygning av våpen for å styrke kurdiske peshmerga-styrker og USA bombet ISILs stillinger.

Et konkret norsk militært bidrag mot ISIL har vært under planlegging i noe tid.

55

Etter NATO-toppmøtet i Wales har to viktige forutsetninger for norske militære bidrag kommet på plass:

Det er etablert en bred koalisjon der både vestlige land og en rekke land i regionen har meldt seg til innsats mot ISIL. USA har spilt en avgjørende rolle i å samle regionen.

60

Og:

Det har kommet en ny regjering i Irak som på en bedre måte inkluderer Iraks ulike grupperinger.

65

Med kunngjøringen av vårt siste militære bidrag er Norge av de første landene som konkretiserer bidrag til opplærings- og treningsoperasjonene i Irak.

70 Bidraget varer i første omgang i ett år, men vi må være forberedt på at det kan bli krevende og langvarig.

Innsatsen mot ISIL må føres på bred front. Militære virkemidler alene er ikke nok.

75

President,

Irak og landene i regionen må ta lederrollen og det største løftet i den langvarige kampen mot ISIL. De har et særlig ansvar for å bidra til stabilitet. Det er
80 samtidig klart at de ikke vil klare denne oppgaven alene.

En inkluderende politisk prosess i Irak er avgjørende for å motvirke ytterligere splittelser mellom folkegruppene. Etter en lang og polariserende periode under tidligere statsminister Maliki, har landet nå fått en samlingsregjering under
85 statsminister Al Abadi. Imidlertid er det politiske bildet fortsatt uoversiktlig med motsetninger mellom sjiaer, sunnier og kurdere. I tiden som kommer vil det være avgjørende at grupper som har vært politisk ekskludert får oppleve at de blir tatt på alvor i en reell dialog med myndighetene. Kun en inkluderende irakisk stat vil være i stand til å ta hånd om sin egen sikkerhet og styrke
90 demokratiet.

I Syria er konflikten inne i sitt fjerde år. Mer enn noen gang trenger vi en politisk løsning som kan stoppe den humanitære tragedien, motvirke sekteriske splittelser og bryte den negative spiralen hvor statens institusjoner brytes ned.

95

Regionale aktører må komme sammen om konstruktive løsninger i Syria. Det internasjonale samfunnet - og spesielt medlemmene av Sikkerhetsrådet - må ta ansvar og skape nytt momentum og en prosess som kan lede til fred.

Regjeringen støtter arbeidet til FNs spesialutsending Staffan de Mistura for en
100 løsning på Syria-krisen.

Norge vil støtte tiltak som retter seg mot de underliggende årsakene til konfliktene både i Irak og Syria gjennom langsiktig freds- og forsoningsarbeid.

105 For å styrke dialogen med irakiske myndigheter legger Regjeringen opp til å øke

vårt diplomatiske nærvær både i Bagdad og Erbil.

110 I nabolandene støtter vi tiltak som styrker landenes evne til å håndtere utfordringene flyktningstrømmer og den økte usikkerhet dette påfører dem.

De sammensatte sikkerhetsutfordringene i regionen krever langsiktig innsats og et bredt sett av virkemidler. Det inkluderer politisk, militær og humanitær innsats. Vi trenger også langsiktige sivile tiltak som anti-terror innsats, og tiltak
115 for å redusere ISILs finansielle evne og evne til radikal ideologisk tiltrekning.

Irak har ved flere anledninger bedt det internasjonale samfunnet om hjelp til å bekjempe ISIL. FNs sikkerhetsråd har i resolusjon 2170 fra i år enstemmig fordømt deres fremferd.

120

I september vedtok Regjeringen å sende fem stabsoffiserer for å delta i planarbeidet til den internasjonale koalisjonen. Det har gitt oss et grunnlag for å vurdere et militært bidrag innen kapasitetsbygging til Irak. Det har vi nå fulgt opp:

125

I lys av den alvorlige forverrede situasjonen knyttet til ISILs fremmarsj har Regjeringen besluttet å utvide vår innsats ved å tilby et militært bidrag til den internasjonale koalisjonen mot ISIL i Irak. Stortingets organer ble konsultert i forrige uke.

130

Hensikten med det militære bidraget er å medvirke til å sette de irakiske styrkene bedre i stand til å møte trusselen fra ISIL. Vårt bidrag vil gå inn i en koordinert internasjonal innsats, hvor Irak selv og nabolandene vil spille en avgjørende rolle. Bidraget vil vurderes kontinuerlig med tanke på den effekt det har på den
135 helhetlige innsatsen.

Norge tilbyr 120 personell som skal drive kapasitetsbygging av irakiske styrker i henholdsvis Erbil i Nord-Irak og i Bagdad. Vi tilbyr bidraget for ett år, men må være åpne for å vurdere forlengelse om det er behov for det. Våre soldater skal
140 utdanne og trene opp irakiske styrker. Koalisjonens samlede styrkebidrag er fortsatt under utarbeidelse, og utvikles i samråd med irakiske myndigheter. De norske bidragene forutsetter samarbeid med våre allierte.

Det legges til grunn at norske styrker ikke skal delta direkte i kamphandlinger.

Dette er i tråd med gjeldende planer for kapasitetsbygging i Irak som følges av andre allierte land, og betyr at vi ikke setter særnorske begrensninger på den militære deltakelsen. I tråd med folkeretten vil styrkene alltid ha anledning til å bruke makt i selvforsvar.

150

I Erbil vil 50-60 norske instruktører fra Hæren inngå i et planlagt tysk-ledet treningssenter som skal utdanne og trene regulære kurdisk-irakiske styrker. Treningen vil skje i samråd med myndighetene i Bagdad. Det norske forsvaret har god erfaring med denne type oppdrag og besitter solid kompetanse på området.

155

Regjeringen vil også tilby norsk personell til utdanning og trening av irakiske sikkerhetsstyrker i Bagdad-regionen. De aktuelle sikkerhetsstyrkene har en svært viktig rolle i forsvaret av Bagdad, og opplæringen av disse har høy prioritet. Våre spesialstyrker har betydelig erfaring fra opptreningen av spesialpolitiet i Kabul, og vil være de mest egnede styrkene til dette oppdraget. Også vårt spesialstyrkebidrag vil være om lag 50-60 personell.

160

Norge vil delta i Irak etter anmodning fra irakiske myndigheter, og dette utgjør et tilstrekkelig folkerettslig grunnlag for det norske bidraget. Vårt bidrag vil gjennomføres i nært samarbeid med myndighetene.

165

Norge arbeider sammen med de øvrige bidragsytende land for å få på plass en avklaring av personellet status, som er en forutsetning for at norske styrker kan sendes til Irak.

170

Sikkerhetssituasjonen i Irak er generelt meget krevende. Voldsnivået er høyt. Samtidig er det store forskjeller mellom regionene. Sikkerheten for vårt personell er overordnet og vil fortløpende måtte vurderes. Det skal gjennomføres en egen trusselvurdering før de norske styrkene sendes til området.

175

Det er viktig at vi sikrer nasjonal kontroll med bidragene, og at disse innrettes på en fleksibel måte slik at de kan tilpasses behovet.

180

President,

FN har beskrevet Irak og Syria som humanitære kriser av alvorligste grad. Som i

185 Syria, er den humanitære situasjonen i deler av Irak prekær. Mer enn 1,8 millioner mennesker er internt fordrevne og 5,2 millioner mennesker er ifølge FN avhengig av humanitær bistand. I tillegg befinner 220 000 syriske flyktninger seg i de kurdiske områdene av Irak.

190 Økte humanitære behov de siste månedene kan knyttes direkte til ISILs væpnede offensiv i Irak.

Det internasjonale samfunn må reagere med rask og effektiv humanitær assistanse.

195

Regjeringen har så langt i 2014 bidratt med 200 millioner kroner i humanitær bistand til Irak. Norske midler kanaliseres gjennom FN, det internasjonale Røde Kors og frivillige organisasjoner. Samlet i 2014 bidrar Norge med over 1 milliard kroner til håndtering av krisene i Syria og Irak, og følgene for nabolandene.

200

90 % av de internt fordrevne i Irak bor ikke i flyktningleirer. De bor enten i lokale vertssamfunn eller i offentlige bygninger, som skoler. Mange barn har mistet skoletilbudet sitt, fordi de er fordrevne eller fordi den lokale skolen deres ikke kan brukes nettopp fordi de huser internt fordrevne. I de kurdiske selvstyrte områdene har skolestarten dette semesteret blitt utsatt.

205

Vi må unngå at store deler av en generasjon mister sitt utdanningstilbud i Irak. Derfor gir Norge støtte til utdanning, og til at internt fordrevne får andre former for husly enn skoler. Det er i tråd med Regjeringens mål om å bidra til at en million flere barn som er rammet av krig og konflikt får tilgang til utdanning av god kvalitet innen 2017.

210

Vår støtte går videre til helse, vann og sanitær fasiliteter, matvarehjelp og psykososial støtte til en traumatisert befolkning. Med vinteren like om hjørnet, haster det også med å gi de internt fordrevne varmere husly og klær som beskytter mot kulden.

215

De kurdiske selvstyrte områdene har mottatt flest internt fordrevne. Samtidig mangler vi humanitær tilgang i de delene av Irak som kontrolleres eller er under innflytelse av ISIL. Sikkerhetssituasjonen gjør det farlig eller umulig for hjelpeorganisasjoner å arbeide i disse områdene. På sikt vil den humanitære situasjonen for sivilbefolkningen, der irakiske myndigheter ikke har militær og

220

politisk kontroll, være mest kritisk.

225

President,

Regjeringen legger vekt på at vårt militære bidrag skal underbygge den brede innsatsen langs flere spor. Det militære bidraget vi nå har besluttet er en
230 integrert del av en helhetlig norsk støtte i kampen mot ISIL hvor både politiske, humanitære og militære virkemidler utfyller hverandre. Våre bidrag er tilpasset de behov og anmodninger som er kommet fra Irak og fra allierte. Hensynet til vår nasjonale beredskap er ivaretatt.

235 Deltakelse i internasjonale operasjoner kan påvirke trusselbildet mot Norge. Vårt Felles Kontra Terror Senter, som er et samarbeid mellom PST og E-tjenesten, følger utviklingen tett. Senteret mener at terror-trusselen mot Norge har økt i løpet av inneværende år. I henhold til deres analyse, basert på hva som har skjedd i andre land, er det sannsynlig at det kan trues med og bli forsøkt
240 utført terrorangrep i Norge. Den siste trusselvurderingen fra senteret, legger vekt på følgende forhold når det gjelder trusselen fra ISIL:

ISIL har en relativt stort og økende antall ideologiske tilhengere i Norge. Politiets og andre myndigheter tiltak mot ekstreme islamister kan fungere som
245 motiv for aksjoner i Norge. ISIL har utstedt en klar oppfordring om å utføre terrorangrep mot alle som støtter den USA ledede koalisjonen. Norges militære bidrag kan brukes som et påskudd for terror i Norge. ISIL har spesifikt oppfordret til angrep mot militært personell samt medlemmer av politi-, sikkerhets- og etterretningstjenester. Og vi så et eksempel på et ISIL-inspirert
250 angrep på parlamentet i Canada nylig. Risikoen vil imidlertid kunne reduseres ved å iverksette effektive sårbarhetsreducerende tiltak.

Vi kan ikke tillate trusler fra terrororganisasjoner å diktere vår sikkerhetspolitikk. Selv om politiske valg på kort sikt kan øke risikoen, er
255 bekjempelsen av ISIL en langvarig investering i vår egen sikkerhet.

Norge har tradisjon for å stille med militære bidrag når det er nødvendig. Vi har et ansvar og en forpliktelse til å ta vår del av byrden når det er påkrevet. Gjennom vår innsats viser Norge at vi tar det på stort alvor.

260

President,

265 I Afghanistan har vi også vist at Norge tar ansvar. Gjennom 13 år har Norge bidratt til landets stabilisering og utvikling.

270 Etter angrepet på USA 11. september 2001 har Norge bidratt vesentlig til den brede innsatsen i Afghanistan. Vi har bidratt politisk, humanitært, økonomisk og militært. Dette gjennom skiftende regjeringer og med bred støtte i Stortinget.

Hovedhensikten med engasjementet i Afghanistan var innledningsvis å bekjempe Al Qaida og hindre at Afghanistan forble et fristed for terrororganisasjoner. De senere årene har våre bidrag i større grad rettet seg inn 275 mot gjenoppbygging og utvikling, som er nødvendig for at landet skal bli i stand til å ta vare på egen sikkerhet.

Afghanistan er ikke lenger et fristed for internasjonal terrorisme. Fremgangen siden 2001 er betydelig på mange områder. De siste årene har Afghanistan i 280 stadig større grad selv overtatt ansvaret for sin egen utvikling, også innenfor sikkerhetsområdet. Dette er viktig. Det gjenstår imidlertid fortsatt store utfordringer i Afghanistan.

285 Utenriksministeren og Forsvarsministeren holdt 5. juni en bred redegjørelse for Stortinget om utviklingen i Afghanistan og vår innsats fremover, sivilt og militært.

Jeg vil nå benytte anledningen til å redegjøre for våre videre militære bidrag til Afghanistan. 290

Ved nyttår avsluttes den NATO-ledede ISAF-operasjonen. Samtidig etableres en ny opplærings- og treningsoperasjon, Resolute Support Mission. Også denne operasjonen skal ledes av NATO, samtidig som en rekke land utenfor NATO vil bidra. 295

Det var en forutsetning for den nye operasjonen at Afghanistan fikk en legitim regjering etter valgene i april og juni. Det tok tid, men i september inngikk presidentkandidatene Ghani og Abdullah en maktfordelingsavtale. Det åpnet for en afghansk-amerikansk sikkerhetsavtale og en statusavtale mellom 300 Afghanistan og NATO som nå er på plass. Den nye statusavtalen tillater ikke

offensive operasjoner. Resolute Support Mission skiller seg klart fra ISAFs stabiliseringsmandat, men viderefører noen av ISAFs treningsoppgaver overfor de afghanske styrkene.

305

Nå som de afghanske sikkerhetsstyrkene har tatt over sikkerhetsansvaret i landet, vil Resolute Support Mission ha en viktig oppgave i å videreutvikle Afghanistans evne til å ivareta egen sikkerhet. Resolute Support Mission er rettet inn mot mentorering av ledelse og ikke taktiske operasjoner på bakken.

310

Resolute Support Mission vil være en mindre styrke bestående av drøyt 12 000 militære. Operasjonen vil innledningsvis ha militær tilstedeværelse i flere av Afghanistans regioner. Deretter vil innsatsen gradvis konsentreres i Kabul med fokus på rådgivning og opplæring på strategisk nivå.

315

Regjeringen har besluttet å stille et militært bidrag til NATOs nye oppdrag. Det norske styrkebidraget vil være begrenset oppad til 75 personer, og skal i hovedsak stasjoneres i Kabulområdet. Til sammenligning var det norske styrkebidraget i Afghanistan på det største ca 650 personer i 2009, og ISAF var på det største ca 140.000 personell.

320

Norges hovedbidrag for 2015 vil være å videreføre støtten til spesialpolitiet Crisis Response Unit i Kabul-området. Dette har vært en langsiktig norsk prioritering, som har gitt svært gode resultater. Crisis Response Unit er nå blitt en viktig kapasitet for å trygge sikkerheten i hele Kabulområdet.

325

Norge vil i tillegg bidra med et mindre antall sanitets- og logistikkpersonell til den internasjonale flyplassen i Kabul, samt støtte for trening og rådgivning av afghanske personell i flyplassdrift på Bagram, 50 kilometer nord for Kabul. Vi vil også tilby et begrenset antall stabsoffiserer til den tysklede treningsinnsatsen i Mazar-e Sharif i Nord-Afghanistan. Det er en forutsetning for våre bidrag at sikkerheten til våre styrker er ivaretatt. Som i Irak, vil det bli gjennomført en grundig vurdering av sikkerhetssituasjonen.

330

Afghanistan har fortsatt ikke mulighet til å selv finansiere den strukturen som trengs for å ivareta landets sikkerhet. Norge har siden 2010 gitt årlige finansielle bidrag til sikkerhetsstyrkene gjennom etablerte mekanismer. I tråd med tidligere beslutninger tar Regjeringen sikte på at Norge bidrar med 150 millioner kroner årlig for årene 2015 til 2017 til dette.

335

Regjeringen tar også sikte på å videreføre den totale sivile bistanden på om lag 750 millioner kroner for årene 2015 til 2017, som tidligere besluttet. Norge vil stå ved våre bistandslovnader forutsett at afghanske myndigheter etterlever
345 landets reformforpliktelser, ikke minst ved å bekjempe korrupsjon og styrke menneskerettighetene generelt og kvinners rettigheter spesielt.

Den sivile bistanden støtter først og fremst styresett, utdanning, landsbygduitvikling og humanitære behov. Kvinners rettigheter og kampen mot
350 korrupsjon er tverrgående prioriteringer.

En forutsetning både for fred og for en økonomisk bærekraftig størrelse på sikkerhetsstyrkene på sikt, er en inkluderende afghansk politisk løsning som involverer opprørsgruppene og alle samfunnsgrupper, også kvinner og etniske
355 minoriteter. Målet må være at Taliban og andre opprørsgrupper gjennom forhandlinger finner sin plass innenfor et demokratisk system - med konstitusjonelle rammer og respekt for menneskerettighetene.

En annen forutsetning for økonomisk bærekraft og for å unngå
360 bistandsavhengighet, er at den nye afghanske regjeringen gjennomfører dyptgående reformer som fører til vekst og økte skatteinntekter.

Norge skal være vertskap for en internasjonal konferanse om kvinners rettigheter Oslo 23. november. Der vil vi blant annet diskutere hvordan landet
365 best kan bevare og videreutvikle den fremgang som er oppnådd av afghanske kvinner siden 2001.

I tråd med vedtak i Stortinget i februar, vil Regjeringen nedsette et utvalg som skal foreta en helhetlig gjennomgang av norsk innsats i Afghanistan i perioden
370 2001-2014 og peke på lærdommer for Norges fremtidige bidrag til internasjonale operasjoner. Utvalget vil begynne sitt arbeid så raskt som mulig etter 1. januar 2015.

President,
375

Våre bidrag i Afghanistan og Irak illustrerer noen helt sentrale poenger:

Norges sikkerhet påvirkes av forhold langt fra vårt eget nærområde. Trusselen

380 fra terrororganisasjoner er globale. Det er ikke et alternativ å la ISIL eller andre
terrorgrupper få etablere seg varig med en sterk organisasjon med de
konsekvenser det kan få for lokalbefolkningen -- og for vår egen sikkerhet
senere. En stabil utvikling i Afghanistan og Irak handler også om vår egen
sikkerhet og trygghet.

385

President,

Vi må alltid vurdere våre bidrag nøye, men vi kan ikke lukke øynene for de
grusomheter, drap og ustabilitet som preger mange områder i verden.

390

Militære virkemidler vil aldri være det eneste svaret. Politisk stabilitet og
økonomiske utvikling både i Afghanistan og Irak er avgjørende for varig fred og
sikkerhet. Samtidig må vi være villige til å ta i bruk militære virkemidler når det
er nødvendig.

395

I forhold til kampen mot ISIL og bidrag til sikkerhet i Afghanistan er det
nødvendig.

400

Som politikere tar vi mange små og store beslutninger. De berører livene til det
samfunn vi er satt til å tjene.

Noen av valgene er mer krevende enn andre. Å sende norske kvinner og menn
ut i områder med krig og farer er de aller, aller vanskeligste.

405

Vi gjør det fordi det til syvende og sist handler om tryggheten i vår hverdag. Før
handlet trygghet først og fremst om å bekjempe trusler i vår umiddelbare
nærhet. I dag er truslene sammensatte og har ofte sin opprinnelse langt unna
norske byer og bygder.

410

Men slike trusler er av de aller største trusler i vår tid. De kan være utfordrende å
se. De kan være vanskelig å forstå. Og de er krevende å bekjempe. Uten
verdenssamfunnets felles innsats kan vi aldri demme opp for og bekjempe
terroren, som på timer og dager kan flytte seg fra fjerntliggende områder inn i
den norske hverdagen

415

Å handle er krevende -- og setter oss alle på prøve, men en ting er farligere: Å
ikke gjøre noe.

420 President

Norge kan ikke lukke øynene. Norge må bidra.

Takk.

425

Kilde

www.regjeringen.no

Emner

Afghanistan, IS, Irak, Redegjørelse i Stortinget

430

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/felles-kamp-mot-felles-trussel>

435

440

445

450

455